

آیین شهرداری

از نگاه مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

به کوشش: دکتر علی عسگری

نشر شهر

تهران ۱۳۸۷

سرشناسه:	خامنه‌ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ -
عنوان و نام پدیدآور:	آیین شهرداری از نگاه مقام معظم رهبری
مشخصات نشر:	تهران: مؤسسه نشر شهر، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری:	ص. ۸۴.
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۲۶۵۷-۶۹-۸
وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا	
یادداشت:	کتابنامه: ص. ۷۹-۸۴
موضوع:	خامنه‌ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸. نظریه درباره شوراهای شهر.
موضوع:	خامنه‌ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸ - پیام‌ها و سخنرانی‌ها.
موضوع:	خامنه‌ای، علی، رهبر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۱۸. نظریه درباره شهرداری.
شماره افزوده	سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، مؤسسه نشر شهر.
ردیف‌دهی، کشوره	۱۳۸۶ ش ۸/ش ۱۶۹۲/ RSR
رده‌بندی دیوید	۹۵۵/۰۸۴
شماره کتابشناسی ملی:	۱۱۸۶۰۷۴

مؤسسه نشر شهر
سازمان فرهنگ و امور اجتماعی

نشانی: تهران، خیابان پاسداران، خیابان شهید گل‌نبی، خیابان شهید ناطق نوری (زمره)،

شماره ۱۷، بوستان کتاب، واحد ۱۲، مؤسسه نشر شهر

تلفن: ۲۲۸۵۸۴۷۴-۲۲۸۴۳۳۷۸-۲۲۸۵۶۱۱۸، نمابر: ۲۲۸۵۶۱۱۸، روشگاه مرکزی: ۲۲۸۷۳۹۷۴

E-mail: info@shahrpress.ir   www.Shahrpress.ir

عنوان: آیین شهرداری از نگاه مقام معظم رهبری

به کوشش: دکتر علی عسگری

ناشر: مؤسسه نشر شهر

نوبت و تاریخ چاپ: اول - ۱۳۸۷

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه نشر شهر

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۲۶۵۷ - ۶۹ - ۸

همه حقوق محفوظ است. ©

بها: ۱۳۰۰۰ ریال

Printed in Iran.

فهرست مطالب

سخن نخست	۷
فصل اول: پیام‌های مقام معظم رهبری	۱۳
فصل دوم: اهمیت و جایگاه شوراها	۲۳
فصل سوم: وظایف اساسی شوراها اسلامی	۲۷
۳-۱- عمل به مسؤولیت الهی و قانونی	۲۷
۳-۲- خدمت به مردم	۲۹
۳-۳- همکاری، تعامل و همدلی	۳۱
۳-۴- انتخاب شهردار شایسته	۳۳
فصل چهارم: توصیه‌ها به شوراها اسلامی	۳۷
۴-۱- پرهیز از باندبازی	۳۷
۴-۲- رعایت عدالت	۳۸
۴-۳- حفظ روحیه‌ی جهادی و بسیجی	۳۸
۴-۴- توکل توأم با مراقبت	۴۰
فصل پنجم: شهر اسلامی	۴۳

فصل ششم: وظایف اساسی شهرداری	۵۰
۱-۶- خدمت به نظام اسلامی و انقلاب	۵۰
۲-۶- خدمت به مردم	۵۲
۳-۶- رسیدگی به محرومان	۵۶
۴-۶- توجه به مسائل فرهنگی و اجتماعی	۵۹
۵-۶- شهرسازی	۶۴
۶-۶- ریاسازی	۷۰
۷-۶- مراقبت از سلامت مالی و اخلاقی	۷۴
منابع و مآخذ	۷۹

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سخن نخست

شوراهای اسلامی و شهرداری‌ها از نهادهای خدمت‌گذاری بی‌واسطه به مردم هستند که با توجه به ریشه‌ی مردمی و خاستگاه اجتماعی خویش، نمونه‌ای بارز از مردم‌سالاری برخاسته از مبانی انقلاب اسلامی به‌شمار می‌روند.

ویژگی‌های بسیاری را می‌توان متناسب با اهمیت و ارزش نهاد شورا در تبیین روش مدیریت شورایی برشمرد که بی‌تردید مهم‌ترین آنها، ریشه‌ی قرآنی و دینی آن است. علاوه بر این ریشه‌ی عمیق و مستحکم، کارکرد اجتماعی شوراها در رسیدگی به امور جاری زندگی شهری و روستایی و ارائه‌ی یک الگوی عملی از درخشش نظریه‌ی مردم‌سالاری دینی بر استحکام مبانی فکری این نظریه می‌افزاید و اهمیت این نهاد مردمی را دوچندان می‌کند.

هر چند در کشور ما، شکل‌گیری این نهاد مبارک و سامان‌یافتن امور شهرها و روستاها در پرتو مشارکت مردم تجربه‌ای جدید است، اما شوراها توانسته‌اند در این زمان اندک به سرعت در ساختارهای اجتماعی ریشه‌کنند

و به موفقیت‌های چشمگیری دست یابند. در تحلیل این اتفاق خجسته، استحکام و ریشه‌یابی این نهاد قانونی را باید در درجه‌ی اول مرهون توجه و مشارکت گسترده‌ی مردم و سپس حمایت‌های هوشمندانه‌ی رهبر فرزانه‌ی انقلاب از این ظرفیت عظیم اجتماعی دانست.

بسیاری از مدیران شهری مانند اینجانب، دلسوزی و درایت مقام معظم رهبری در مراقبت و صیانت از این نهاد مبارک را با همه‌ی وجود چشیده‌اند و به دور از هرگونه تملق - که در نظام اسلامی نه شایسته‌ی شهروندان است و نه مورد رضایت و توجه ولی فقیه - رهنمودها و نصایح ایشان را بسیار مفید و مبارک یافته‌اند. از همین روی و برحسب همین ضرورت، وا‌کاوی اندیشه‌ها و بازخوانی فرمایش‌های ایشان را برای مجموعه‌ی مدیریت شهری بسیار ضروری می‌دانم تا براساس آن به تحلیلی درست برای طراحی یک نظام جامع دست یابند.

آنچه پیش رو دارید، چکیده‌ای از دیدگاه‌های رهبر فرزانه انقلاب حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) درباره‌ی شوراهای و مجموعه‌ی مدیریت شهری و همچنین پیام‌های معظم‌له به شوراهای اسلامی شهر و روستا است که از میان فرمایش‌ها و بیانات ایشان خطاب به اعضای شوراهای اسلامی و شهرداران، با کمک و همیاری مؤسسه‌ی محترم انقلاب اسلامی فراهم آمده و به همت مؤسسه‌ی محترم نشر شهر آماده عرضه شده است.

هرچند این کار، ابتدای راه طراحی یک نظام جامع است و ممکن است انجام چنین کارهایی به دلیل برداشت‌های ناقص از کلیت یک دیدگاه به اصل آن لطمه زند، اما نمی‌توان نیاز شدیدی که مدیران شهری به این مجموعه دارند را انکار کرد و ناگزیر توجه به چنین رویکردی در تدوین گفته‌ها و دیدگاه‌های یک اندیشمند زمانه‌شناس و کارآزموده که خود

تجربه‌ی مدیریت کلان کشور در حوزه‌های گوناگون را داشته است، به عنوان یک کار اولیه، ضروری می‌نماید.

مبنای اصلی ارائه‌ی این اثر، تلاش برای تحلیل و بهره‌گیری کاربردی از آن است، پس بهتر آن است که با همین رویکرد به آن بنگریم، براین اساس در فهم منطق هدایتی رهبر نسبت به شوراهای اسلامی و شهرداری‌ها، می‌توان به چند دریافت اولیه اشاره نمود:

❖ اول آن که با بررسی این مجموعه به خوبی پیداست که رهبر انقلاب از ابتدای تأسیس شوراهای اندیشه‌ی حمایت و هدایت آنها در جهت تأمین منافع مردم و تحقق آرمان‌های بلند انقلاب اسلامی بوده‌اند. به نظر می‌رسد حمایت‌های رهبری از شوراهای اسلامی علاوه بر بُعد قانونی آن که در فصل هفتم قانون اساسی آمده است، با هدف **الگوسازی برای فعالیت‌های اجتماعی مردم نهاد** و هدایت و راهبری این الگو در مسیر منافع مردم و مصالح نظام بوده است؛ چنان که اولاً، معایسی تعداد ملاقات‌های متعدد ایشان با شوراهای اسلامی و به‌ویژه شورای شهر تهران نسبت به سایر نهادها بیان‌گر این اهتمام جدی است و ثانیاً، کیفیت و اتقان مطالب ارائه شده در این دیدارها که حاوی نکات دقیق و راهبردی موردنیاز مجموعه‌ی مدیریت شهری است، نشان از توجه خاص ایشان به این عرصه‌ی مهم و تاثیرگذار دارد.

❖ دوم آن که با نگاهی تحلیلی به مجموعه‌ی بیانات ایشان، نکات تازه‌ای از اهمیت و جایگاه شهرداری‌ها به عنوان پیشانی برخورد مردم با بدنه‌ی اداری - خدماتی کشور به دست می‌آید که می‌توان آن را بخشی از مبانی «**نظام خدمت‌رسانی به مردم**» دانست. البته مبانی این نظام کاربردی را باید در تحقیقی گسترده از میان هزاران صفحه از سخنان رهبری استخراج

کرد، اما با نگاهی اجمالی به نظر می‌رسد یکی از نکات کلیدی راهبردهای ایشان در این زمینه، تکیه‌ی فراوان بر نهادینه‌شدن فرهنگ خدمت به مردم، به عنوان یک الگوی رفتاری برای مسؤولان نظام است.

این تأکید هرچند در مورد همه‌ی دستگاه‌های نظام بارها تکرار و بر آن یافشاری شده، اما در مورد شهرداری‌ها مورد توجه دقیق‌تر بوده تا آنجا که موارد جزئی نیز بارها به مدیران شهری گوشزد شده است.

علت این تأکید ویژه روشن است؛ اولاً شهرداری‌ها از گسترده‌ترین سازمان‌های اداری کشور به حساب می‌آیند و ثانیاً از درگیرترین نهادها با مردم هستند. پس در میان دستگاه‌ها بیشترین میزان برخورد را با مردم دارند و ناگزیر در نگاه رهبر باید برای مردم بهترین باشند.

* سومین نکته‌ی قابل برداشت از سخنان رهبر به این واقعیت بازمی‌گردد که شهرداری‌ها چون کامل‌ترین نمونه‌ی تشکیلات اداری ما در ایران هستند و به لحاظ گستردگی و تنوع فعالیت‌ها در پهنه‌ی سازمان‌های عمومی و دولتی بی‌نظیر هستند، پس بیشتر مستعد آسیب و ابتلاء به فساد مالی و اداری هستند.

در نگاه رهبر هر چند بارها به سلامت بدنه‌ی رحمت‌کش شهرداری اشاره شده، اما نسبت به این آسیب بزرگ هشدارهای جدی داده شده و از سال‌ها پیش لزوم مبارزه جدی با فساد گوشزد شده است. در میان رهنمودهای رهبر، پیاپی به تذکر این آفت و لزوم مبارزه‌ی جدی با متخلفان برمی‌خوریم. تجربه‌ی موجود ما در این زمینه در خلال دو دهه‌ی گذشته چرایی این نگرانی و دغدغه‌ی رهبری را آشکار می‌کند.

* چهارمین موضوع قابل استفاده از بیانات رهبر آن است که عزم ایشان برای ترسیم مبانی مورد نیاز مدیریت شهری در حوزه‌های گوناگون به‌ویژه

در حوزه‌ی شهرسازی و معماری منجر به شکل‌گیری نگاه کلان‌تری مبتنی بر ترسیم مؤلفه‌های شهر اسلامی شده است که خود می‌تواند اتفاق مهمی باشد و افق‌های تازه‌ای را پیش روی دانش‌آموختگان و متخصصان معماری و شهرسازی قرار دهد.

دقت ستودنی ایشان در توجه به تغییر نوع و سبک معماری و آثار روحی و روانی آن در میان شهروندان، عنایت همراه با تأکید به مسأله‌ی محیط زیست و حفظ و احیای زیست‌بوم‌های طبیعی در شهرسازی، لزوم بهره‌گیری از سبک معماری ایرانی-اسلامی و نقش آن در تعالی شهروندان و نکات دقیق دیگری را می‌توان با تأمل در سخنان رهبری باز یافت.

✽ پنجم آن که نگاه رهبر به فعالیت‌های شهرداری در عرصه‌ی مسائل جاری زندگی شهری، علاوه بر آرمان‌گرایی، معطوف به ویژگی‌های یک دستگاه عمل‌گرا و درگیر با زندگی در حقیقت مردم است؛ لذا با اندکی تأمل در این دیدگاه درمی‌یابیم عنصر زندگی در شهر و توجه به ارتقای «کیفیت زندگی شهری» یکی از محورهای اساسی و مورد توجه ایشان بوده است. به نظر می‌رسد کیفیت زندگی از نگاه رهبر، هم شامل بهره‌گیری دقیق از معنویات و توجه به رشد دینی و معنوی شهروندان، هم شامل مؤلفه‌های مادی زندگی شهری مانند: روانی زندگی، چشم‌نوازی معماری، شرایط زیست محیطی مطلوب و... می‌باشد.

✽ ششمین نکته‌ی قابل توجه و درخور تأمل، ابتکار ستودنی رهبر در ترغیب شهرداری‌ها به انجام فعالیت‌های فرهنگی در حوزه‌ی فرهنگ عمومی است. این نگاه، خود نوید بخش دست‌یابی به قله‌های بلند اعتلای فرهنگی در پر تو حمایت شهرداری از هنرمندان و اهالی فرهنگ است.

تجربه‌ی ده ساله‌ی شهرداری‌ها و به‌ویژه شهرداری تهران در ورود جدی

به بخش فرهنگ، نشان‌گر توان قابل توجه این نهاد عمومی در تعالی فرهنگی و ایجاد رونق در این عرصه است. سیره‌ی عملی رهبری در عنایت به این مجموعه از فعالیت‌ها و ارائه‌ی رهنمودهای هدایت‌بخش، مؤید اهمیت این بخش در نگاه ایشان است.

✽ هفتمین و آخرین نکته‌ای که باید به آن اشاره نمائیم، ارزش و جایگاه موضوع عدالت در این مجموعه است. سابقه‌ی تاریخی ایران پیش از انقلاب اسلامی در اکثر دوران‌های تاریخی، گواه بر نابرابری‌های بسیار به‌ویژه در دوره‌ی پهلوی بوده است. این روحیه‌ی حاکمان، طبیعتاً در همه‌ی عرصه‌های زندگی و به‌ویژه در شهرسازی نیز قابل مشاهده است؛ چنان که تأسیس و گسترش شهرهای دوقطبی و تشکیل دو قطب فقیر و غنی از ویژگی‌های این دوران به‌شمار می‌رود.

امروزه مطالعات گوناگون اجتماعی نشان‌گر این واقعیت است که دوقطبی شدن شهرها و کلان‌شهرها یکی از زمینه‌های اصلی گسترش آسیب‌های اجتماعی و افزایش برهکاری است. بر همین اساس یکی از راهبردهای ملموس و مورد توجه رهبری در حوزه‌ی مدیریت شهری زدودن این چهره از شهرها و تأکید بر رعایت عدالت در همه‌ی حوزه‌های خدماتی شهرداری است.

خواننده‌ی محترم پس از مطالعه‌ی این اثر با ما هم‌نظر خواهد بود که تحلیل دیدگاه‌های عالمانه‌ی رهبر در حوزه‌ی مدیریت شهری نیازمند تحقیقی دقیق و ژرف و به وسیله‌ی کسان این رشته علمی است. والسلام.

علی عسگری